קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח: רבי יוסי אומר כאילו נשחטו בצפון ר' יוסי בר' יהודה אומר מחצי המזבח ולדרום כדרום מחצי המזבח ולצפון כצפון: **גמ'** אמר רב אסי א"ר יוחנן *אומר היה ר' יוסי כוליה מזבח בצפון קאי ומאי "כאילו" מהו דתימא בעינן "על ירך"[א] וליכא, קמ"ל, אמר ליה רבי זירא לרב אסי[ב] אלא מעתה לר' יוסי ברבי יהודה הכי נמי[ג] חציו בצפון וחציו בדרום וכי תימא הכי נמי[ד] והא את הוא דאמרת משמיה דרבי יוחנן "מודי רבי יוסי בר"י שאם שחטן[ה] כנגדן בקרקע פסולה" אמר ליה הכי קאמר רבי יוחנן שניהם מקרא אחד דרשו "וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך" ר' יוסי סבר כולו לעולה וכולו לשלמים[ו] ורבי יוסי בר' יהודה סבר[ז] חציו לעולה וחציו לשלמים דאי ס"ד כולו לעולה כשר השתא כולו לעולה כשר כולו לשלמים מיבעיא ואידך איצטריך ס"ד אמינא עולה הוא דדחיק[ח] ליה מקום אבל שלמים דלא דחיק ליה מקום אימא לא, קמ"ל. גופא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן "מודי רבי יוסי ברבי יהודה שאם שחטן[ט] כנגדן בקרקע פסולות" אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא מאי "כנגדן בקרקע"[י] אילימא אמה יסוד אמה סובב האי גופיה[יא] מזבח הוא ועוד מאי "כנגדן בקרקע" אלא דעביד מחילות בקרקע ושחיט בהו, וכי האי גוונא מי הוי מזבח והתניא "מזבח אדמה תעשה לי" *שיהא מחובר[יב] באדמה שלא יבננו לא על גבי מחילות ולא על גבי כיפין לא צריכא[יג] דבצרי בצורי, אמר רבי זירא אפשר איתא להא דרבי יוחנן ולא תנינא לה במתני' נפק דק ואשכח *דתנן בירורו משם עצי תאנה יפים לסדר מערכה שניה של קטרת כנגד קרן מערבית דרומית משוך מן הקרן בלפי צפון ארבע אמות באומד חמש סאין גחלים ובשבת באומד שמונה סאין גחלים ששם היו נותנין שני בזיכי לבונה של לחם הפנים ומאי סימנא רבי יוסי היא דתניא רבי

תורה אור

שמות כ · שם

קדשי קדשים. כאילו נשחטו בצפון. בגמ' יליף טעמא: **גמ' אמר רבי יוחנן אומר היה כו'.** גמרא גמיר לה רבי יוחנן: **מאי כאילו.** הא ודאי בצפון נשחטו: **אלא מעתה כו'.** קס"ד דרבי זירא דממתני' גמיר לה רבי יוחנן להא יד] דאומר היה רבי יוסי: **מודה רבי יוסי ברבי יהודה.** אע"פ שמכשיר טו] למזבח מחציו ולצפון מודה הוא שאם שחטו כנגד אותו מקום מתחתיהם בקרקע טז] פסולות ולקמיה מפרש היאך יכול לשחוט תחת המזבח: **א"ל.** רב אסי הכי אמר ר' יוחנן כו' כלומר "אומר היה רבי יוסי" דקאמר ר' יוחנן לעיל לאו ממתני' גמר אלא הכי גמר לה מרבותיו ומתניתין לאו במקום מזבח פליגי דנימא רבי יוסי [א] כולה בצפון ור' יוסי בר' יהודה נימא חציו צפון אלא יז] מדרשא דקרא: **ס"ג כולו לעולה וכולו לשלמים.** כולו ראוי לשחיטת עולה דקדושת צפון עליו מגזירת הכתוב וכולו ראוי לשלמים שהשלמים כשירין אף בצפון מק"ו בפירקין דלעיל (דף נה.): **דדחיק לה מקום.** שמקומן קטן ודחוק שאין כשר לה אלא צפון ופעמים שהעולות מרובות וצר להם המקום יח] והכשיר להן הכתוב ראש המזבח: **מאי כנגדן בקרקע.** הא ליכא לפרושי כנגדן ברצפה למזרח המזבח ובמערבו יט] דאם כן לא הוה קשיא כ] (מילתא) לרב אסי לעיל דמהכא ליכא למילף דלית ליה לרבי יוסי ברבי יהודה חצי המזבח עומד בצפון כא] דאפילו הוא צפון נמי פסיל ליה לרבי יוסי [ברבי יהודה] ואפילו סמוך לכותל העזרה צפוני פוסל אם משוך מכנגד זוית המזבח צפונה למזרח או למערב דדייקינן על ירך כדאמר בפ"ב (לעיל כו.) איזהו צפון מקיר מזבח צפוני עד כותל עזרה צפונית כנגד המזבח כולו אבל משוך מכנגד המזבח לא הלכך על כרחך האי כנגדו דילפינן מינה דמקום המזבח לאו צפון הוא כב] תחתיו קאמר ומאי היא: **אי נימא.** אם שחטן על כניסת הסובב והיסוד האי לאו כנגדן הוא אלא מזבח ממש ומכשר בה רבי יוסי בר' יהודה כדקתני מחצי המזבח לצפון כג]: **כיפין.** אולמים ארקמלו"ש: **דבצרי בצורי.** אם כד] נמלך לקצר את המזבח ונשאר מחצה של צפון פנוי ושחט שם פסולות ואע"ג דירך הוא פסיל ליה אלמא סבירא ליה בדרום עזרה הוא דאי לא אמאי פסיל ליה: **אפשר איתא להא דר' יוחנן.** דאמר אומר היה רבי יוסי כוליה מזבח בצפון קאי ולא תנינן לה שום רמז במשנה בששה סדרים: **דק ואשכח.** במסכת תמיד: **בירורו משם.** מדיר העצים: **עצי תאנה יפין.** בשל תאנה היו רגילין וטעם אגדה הוא שבו היתה תקנה לאדם הראשון כה] "ויעשו להם חגורות": **מערכה שניה של קטרת.** אצל מערכה גדולה היו מסדרין מערכה קטנה ליטול ממנה גחלים להכניס על מזבח הפנימי שלשה קבין לכל בקר וערב להקטיר עליהם כו] קטרת ובמסכת יומא בפרק טרף בקלפי (דף מה:) בסופיה ילפינן מקרא דעל מזבח החיצון צריך להיות מערכה לכך: **כנגד** כז] **מערבית דרומית.** של מזבח ומשוך לצד צפון להרחיקו מן הקרן ד' אמות וטעם מפרש לקמיה מאי שנא הקרן זה ומ"ט משכו הימנה ולצפון ד' אמות: משוך מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות גרס. וכן מצינו בסדר המשנה כח] במסכת תמיד: **באומד חמש סאין גחלים.** לפי אומד ה' סאין גחלים היו נותנין שם עצים כך כט] שיעורו לחתות בתוכו בראש המזבח [ג] (שהוא חלק) מחתה של סאה לר' יוסי דאמר בסדר יומא (דף מג:) בכל יום חותה בשל סאה ומערה בתוך ג' קבין: **בשבת היו מסדרין שם לפי אומד ח' סאין.** לפי שצריך להקטיר הבזיכין על מזבח החיצון שעל מזבח הפנימי אין הקטר אלא ל] של קטרת שחרית וערבית דכתיב לא תעלו עליו קטרת זרה וגו' (שמות ל): **ומאי סימנא.** מהו [ג] הסימן לא] שהוקבע להם למערכה שניה ולהקטרת הבזיכין קרן מערבית דרומית ומשוך ארבע אמות מן הקרן ולצפון:

קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח. מדאורייתא שוחט לכתחלה כדדרשינן לב] מוזבחת עליו ושמא הא דנקט דיעבד מדרבנן שלא תרבין גללים: **כולן** לשלמים. ואע"ג דקסבר ליה כולו מזבח בצפון קאי לג] אפילו הכי *איצטריך לן לעיל קרא להכשיר צפון לשלמים דמהכא לא נפקא לד] דעל המזבח גזירת הכתוב הוא כי היכי דמכשר רבי יוסי ברבי יהודה מחציו ולצפון לעולה אע"ג דכנגדן בקרקע פסולות דדרום הוא אלא דעל המזבח גזירת הכתוב: **משוך** מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות. בכולה שמעתא משמע דגחלים דיום הכפורים צריך ליקח כנגד הפתח וצריך לומר דהיינו לכתחילה אבל דיעבד כשר אפילו דהאי גיסא ודהאי גיסא כדאמר בפרק טרף בקלפי (יומא מה: מו. ע"ש ד"ה אבנ) ואיצטריך מעל המזבח ואיצטריך מלפני ה' לה] וא"ת מהיכא תיתי עיכובא דאיצטריך קרא לאכשורי בדיעבד אין זה בדברים הנעשים בבגדי [ד] לבן לא בפנים ולא בחוץ ובין לרבי יהודה ובין לרבי נחמיה *ליכא עיכובא וי"ל דאיצטריך משום דלצורך פנים כפנים דמי לו] כקטורת שחפנה קודם שחיטת הפר שלא עשה ולא כלום [ה] דחוקה כתיב בה (ויקרא טז) דלצורך פנים כפנים דמי וא"ת הכא משמע דלא מקרי לפני ה' אלא במערב וכן גבי נר מערבי בפ' שתי הלחם (מנחות דף לח:) ואילו בסוף כל המנחות [באות מצה] (שם סא.) אמרינן לפני ה' במזרח גבי תנופת לוג שמן של מצורע ואשמו וכן גבי שחיטה כתיב לפני ה' ושריא בכל מקום בעזרה וי"ל דשחיטה ותנופת לוג אשם כתיב לפני ה' למעוטי בחוץ דתנופת אשם מחייס אבל גבי גחלים כתיב (ויקרא טז) מעל המזבח ונרות היו בהיכל אם כן לפני ה' למה לי לז] לאו משום דבעינן במערב ומיהו קשה דבההיא שמעתא דכל המנחות באות מצה (גם זה שם) פריך עלה והאמרת במערב לפני ה' פי' גבי הגשת מנחה בפירקין ובריש הקומץ רבה (מנחות דף יט:) ומשני הני מילי מנחות דליקרי חטאת וחטאת טעונה יסוד וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד אבל הכא לפני ה' קרינא ביה משמע דאי לא בעינן יסוד הוה מכשרנא קרן דרומית מזרחית להגשה ואע"ג דכתיב לפני [ו] ה' א) ונראה לי ברו"ך דאי לא כתיב לפני ה' בהגשת מנחה אע"ג דכתיב בה אל פני המזבח דהיינו דרום וגם איתקש לחטאת העוף ליסוד ב) אכתי לח] אמינא לצד דרום באמה של יסוד רחוק מקרן מערבי אבל קשה לט] בלא היקשא לחטאת מ] בעינן ליסוד מערב כיון דכתיב לפני ה' לגלות מערב כמו גבי גחלי יום הכיפורים וגם כתיב פני המזבח דמשמע דרום וכן איתא לקמן בפירקין (דף סג:). ברו"ך:

א) נ"א מן ונראה לי עד סה"ד שייך לסוף דף סג ע"ב ב) נ"א אכתי הוה אמינא לצד דרום כו' הקישא לחטאת ליסוד מוכח דהוי מערב כיון דכתיב כו' וע' בתוס' מנחות סא ע"ב

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ג מהלכות פסה"מ הלכה א:

ב ב מיי' פ"א מהלכות בית הבחירה הל' יג וס"ב שם הלכה טו:

ג ג מיי' פ"ב מהלכות תמידין ומוספין הלכה ח:

מסורת הש"ס

לעיל נ. [לקמן סג:]

[יומא ס.]

[לקמן סא:]

תמיד כט.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כולו לשלמים כו' אצטריך לן לעיל. דף נה ע"א:

שיטה מקובצת

א] וליכא. ואם תאמר ואימא אה"נ דבפרק (קבלה) [ג' דף כו.] מוכח דבעינן על ירך לעכב וי"ל דהתם היינו לענין אויר דתלה ושחט לגבי הכי הוי דוקא על ירך אבל כאן לאו באויר שחיט ועי"ל דה"ק קמ"ל דעל ירך מיקרי: ב] אלא מעתה לר"י בר יהודה ה"נ. (פי' משמע) דחציו בצפון [כו'] והא את כו'. וא"ת ותקשי דא"כ הל"ל כאילו בצפון לר"י [בר"י] כמו לת"ק משום מהו דתימא בעינן על ירך וליכא קמ"ל וי"ל דאה"נ אלא סמיך אהא דקאמר ת"ק כבר כאלו ולפיכך לא חש ר"י [בר"י] למימר כאלו ועוד נראה למהר"ם דדוקא לת"ק דמכשיר בכוליה מזבח אפילו לצד דרום אפילו לצד הכבש שנקרא פני המזבח שייך למתני כאלו משום דאין זה על ירך על אותו צד שבדרום ומ"מ מכשרינן משום דצפון הוא ולפיכך שייך למימר כאלו אבל לר"י בר"י דאמר מחציו ולצפון כצפון הא ודאי דבאותו חצי נקרא ירך כדמוכח לקמן דלצד הכבש הוי פני המזבח ולאידך צד מיקרי ירך: ג] נמי חציו ואת ד' נמחק: ד] והא את הוא דאמרת כו'. וא"ת דלמא משום הכי פסיל כנגד צפון משום דאזיל לטעמיה דאמר בפ' קבלה איזה צפון מקיר המזבח צפוני ועד כותל העזרה צפוני וכנגד כל המזבח כולו אלמא דאפילו סמוך לכותל העזרה צפוני פסול אם משוך מכנגד זוית המזבח למזרח או למערב ולכך פסול מכנגד המזבח ברצפה במזרחו או במערבו דהיינו כנגד חצי המזבח דמצד צפון וי"ל דהא דקאמר כנגדן בקרקע פסולה אינו רוצה לומר על הרצפה אלא כנגדן מתחתיהן כדמפרש בסמוך: ה] שחטן כנגדו בקרקע פסולים א"ל הכי אמר ר' יוחנן שניהם מקרא אחד דרשו. וא"ת כיון שאמת הוא דבצפון קאי א"כ למה לי וזבחת עליו לומר כולו לעולה וי"ל דמשום דס"ד למיפסליה משום דאין זה על ירך: ו] ורבי יוסי בר יהודה חלקיהו חציו כו'. פי' אע"ג דבדרום קאי כוליה מ"מ גזירת הכתוב היא אבל תימה למה לי קרא לחציו לשלמים דאפילו יהיה דרום מה בכך הרי דרום כשר לשלמים וי"ל דכיון דרביה לעולה הו"א לעולה דוקא ולא לשלמים ולכך הוצרך להכשיר לשלמים: ז] סבר חלקיהו חציו: ח] לה מקום אבל כו' דלא דחיקי להו מקום: ט] שחטן כנגדו בקרקע פסולים א"ל: י] אילימא אמה יסוד ואמה כו'. פ"ה דליכא לאוקומי כנגדן בקרקע כו' אלא ע"כ כנגדן מתחתיו ובמאי אי באמה יסוד כו' האי גופיה דמזבח הוא ותימה דמשמע דאי לאו גופיה דמזבח ניחא ומי ניחא אכתי היכי מוכח דקסבר דלאו בצפון קאי מדפסיל באמת יסוד ואמה סובב הא כי נמי בצפון קאי מ"מ ראוי לפסול באמת יסוד משום דאין זה על ירך המזבח כיון דלא חשיב כגוף המזבח דדוקא לעיל בראש המזבח בחציו לצפון הוי ממש על ירך המזבח וי"ל דלמאי דפי' לעיל ניחא דר"י בר"י סמוך אכאלו דקאמר ת"ק וא"כ מעל ירך לא ממעיט כי אם אויר כדפי' לעיל אבל גבי המזבח וכן מחילות חשיב שפיר על ירך כיון שאינו באויר: יא] דמזבח הוא ועוד מאי בקרקע ותיבת כנגדן נרשם עליו קו: יב] מחובר באדמה שלא: יג] דבצרי בצורי: יד] להא דאמר אומר היה: טו] שמכשיר בראש המזבח מחציו: טז] פסולים ולקמיה: יז] אלא בדרשא דקרא: יח] לפיכך הכשיר להן: יט] ובמערבו וטעמא משום דלא מכשיר צפון אלא מכותל המזבח צפונה עד כותל העזרה צפוני כנגד המזבח לבד כדאיתא לעיל פ' שני: כ] תיבת מילתא נמחק: כא] דאפילו היה כולו בצפון פסיל ליה רבי יוסי ברבי יהודה דאפילו סמיך לכותל העזרה הצפוני פוסל אם משוך קמעא מכנגד זוית המזבח למזרח של מזבח. או כו' ועל תיבת צפונה נרשם קו למעלה: כב] הוא בקרקע תחתיו: כג] לצפון כצפון הס"ד: כד] נמלכו לקצר את המזבח כדאמר לקמן ונשאר מחציו של צפון פנוי כו' פסיל ליה כוליה בדרום אלמא: כה] הראשון שנאמר ויעשו: כו] עליהם הקטרת ובמסכת כו' צריך לעשות המערכה לכך: כז] כנגד קרן מערבית דרומית של מזבח החיצון משוך לצד צפון כו' מאי שנא האי קרן ותיבת זה ל"ש: כח] המשנה במס' תמיד ותיבת במשנת נמחק: כט] כך שיעורו: ל] אלא לקטורת ותי' של נמחק: לא] הסימן הזה שהוקבע: לב] כדדרשינן בגמרא מוזבחת: לג] קאי וכשרה לשלמים אפילו: לד] דעל ראש המזבח: לה] וא"ת מהיכא כו' דאיצטריך התם קרא לאכשורי אין זה מדברים הנעשים: לו] דמי. ס"א דהוא בשביל הקטרת: לז] לי אי לאו: לח] אכתי אמצא אות ע' ל"ש: לט] בלא. גליון פי' למה לי היקשא דחטאת לומר דמנחה טעונה יסוד תיפוק לי יסוד מלפני ה' דהוי בקרן מערבית דרומית ששם היה יסוד: מ] לחטאת ליסוד מערב ידענא כיון:

הגהות צ"ק [א] מלו: [ב] נ"ב שהיה לוקח: [ג] סימנא שהוקבע כו': [ד] לבן בפנים וליכא עיכובא לר' יהודה כנ"ל כו': [ה] אע"ג דלא כתיב בה חוקה דלצורך פנים כו': [ו] ה' אע"ג לפני ה' למה לי ונלאה:

נושא
מח' תנאים בדין ראוי של מזבח:
ר' יוסי - כולו דין צפון
ר' יוסי בר יהודה - חציו דין דרום וחציו דין צפון

⊕ ס"ד דעל מקום המזבח קאי כלומר דבאו לומר דהמזבח כולו עומד בצפון העזרה
*ויקרא א':יא (בעולת צאן)
"ושחט אותו על ירך המזבח צפונה לפני ה'..."

נושא/מבנה
△ שלבים להסביר הא דאמר ר' אסי א"ר יוחנן:
"מודה ר' יוסי בר יהודה שאם שחטן כנגדו בקרקע פסולות"

נושא
חיפוש אחר מקור שלדברי ר' יוסי המזבח כולו בצפון

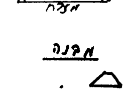

מבנה
△ דעות שונות במי התנא של המשנה (בתמיד)
"בירורו משם עצי תאנה... משוך מן הקרן כלפי צפון ד' אמות"